

Sverigefinländarnas delegations remissvar

Kultursamhället – utvecklad samverkan stat, region och kommun SOU2023:58

Sverigefinländarnas delegation avger här sitt yttrande över kultursamverkansutredningens betänkande *Kultursamhället – utvecklad samverkan stat, region och kommun* (SOU2023:58). Delegationen yttrar sig över de delar i betänkandet som har relevans för de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken, framför allt minoriteten sverigefinnar och det finska språket.

Allmänna kommentarer:

Eftersom de nationella minoriteterna till stor del saknar starka regionala kulturaktörer har kultursamverkansmodellen haft liten betydelse för minoriteternas kulturutövare och kulturutbudet för de nationella minoriteterna. Fördelningen av statsbidrag är, som utredningen påpekar, kärnan i modellen. De nationella minoriteterna nämns glädjande nog i flera av regionernas kulturplaner men med några undantag, framför allt i några av de nordliga regionerna, har modellen inte avsatt några väsentliga spår. Flera av den sverigefinnarnas viktigaste kulturaktörer, såsom Finlandsinstitutet och Uusi teatteri, har dessutom sina hemvister i Stockholm, som inte omfattas av modellen.

I stället har minoriteterna i hög grad varit hänvisade till kortsiktiga, enskilda projektbidrag, när en revitalisering av språket, som ju Sverige förbundit sig i de internationella konventioner, skulle ha förutsatt långsiktiga satsningar. Tyvärr kan den modell som utredningen nu föreslår, där kommunernas roll stärks, ytterligare förstärka denna trend. ***I stället bör minoriteternas egna institutioner och organisationer, ofta på nationell nivå, ges långsiktiga uppdrag att i samarbete med regioner och kommuner stödja de nationella minoriteternas kultur och utbud av kultur.***

För att skapa en sammanhållen bild av villkoren för och utbudet av kultur för de nationella minoriteterna, föreslår delegationen att Myndigheten för kulturanalys får i uppdrag att så snart som möjligt göra en ordentlig kartläggning och att resultatet av denna tas i beaktande i den fortsatta beslutsprocessen.

Nedan följer specifika synpunkter på utredningen olika delar:

4.2 Nationellt arbete med samverkansmodellen

Kungliga biblioteket har regeringens uppdrag att upprätthålla och utveckla nationella resursbibliotek för de fem nationella minoritetsspråken. Finlandsinstitutets bibliotek har denna roll för det finska språket. Reformen har väsentligt förbättrat tillgången på finskspråkig litteratur på landets folkbibliotek, inte minst när det gäller barnlitteratur. Detta är viktigt för de finsk- och tvåspråkiga barnfamiljer som vill föra finspråket vidare till kommande generationer. Genom det sverigefinska bibliotekets försorg arrangeras också ett stort antal finskspråkiga bokcirkelar runt om i landet. De nationella resursbiblioteken är bra och kostnadseffektiva exempel på hur nationella institutioner kan bidra till ett bredda kulturutbud också på den kommunala nivån.

Många folkbibliotek i Sverige arrangerar också mer eller mindre regelbundet författarintervjuer och läsestunder för barn. Detta sker ofta i samarbete med det lokala finska föreningslivet.

Riksteatern bidrar med sina nationella turnéer och sina digitala föreställningar till att förmedla finskspråkig vuxenteater. Föreställningarna är textade till svenska. De fysiska föreställningarna arrangeras i allmänhet av de lokala riksteaterföreningarna, i samarbete med finska föreningarna, medan de digitala föreställningarna oftast äger rum på Folkets Bio eller Folkets Hus och Parkers biograf. Sverigefinska Uusi teatteri, som har sin bas i Stockholm, turnerar med sina tvåspråkiga barn- och ungdomsföreställningar till en rad orter i landet, framför allt till kommuner med en stor sverigefinsk minoritet.

Tillsammans med framför allt Folkets Hus och Parker och Folkets Bio arrangerar Finlandsinstitutet årligen 250-300 visningar av ny finsk film. Visningarna sker i ca 60 kommuner, varav de flesta tillhör det finska förvaltningsområdet. Finlandsinstitutet ställer samman repertoaren i en katalog som publiceras två gånger per år, varur biografen och kommuner kan beställa önskade filmer. All distribution sker digitalt och samtliga filmer är textade till svenska.

Härutöver finns ett antal fria kulturutövare, ofta freelancers som erbjuder konserter och andra evenemang, ofta i samarbete med de lokala finska föreningarna och med kommunalt stöd.

Gemensam för detta basutbud av finskspråkig kultur är att finansieringen är kortsiktigt, årsvis eller per evenemang. Det sker nästan helt utanför kultursamverkansmodellen, ofta genom direkta statliga anslag. För att åstadkomma stabilitet och långsiktighet när det gäller kulturverksamhet och utbud av kultur för de nationella minoriteterna bör de nationella kulturinstitutionerna som bidrar till detta stärkas och få permanent finansiering.

Delegationen beklagar att utredningen inom sitt uppdrag att utveckla stödformer för att bidra till de nationella kulturpolitiska målen uppfylls, inte lämnat några nya förslag som gäller de nationella minoriteterna. En utveckling av kultursamverkansmodellen, enligt förslaget, riskerar istället att öka skillnaderna mellan regioner och kommuner och förstärka intrycket av att Sverige snarare har lokala än nationella minoriteter.

7. Det fria kulturlivet och kulturskaparna.

Utredningen påpekar mycket riktigt att de nationella minoriteternas föreningsliv spelar en viktig roll när det gäller att vårda det svenska kulturarvet. För att hålla detta arv och dessa traditioner levande är det av central betydelse att denna verksamhet och dessa föreningar får stöd för sin verksamhet. Det gäller bland annat deras möjligheter att ha egna lokaler för möten och verksamhet.

Delegationen instämmer också i utredningens konstaterade att det tyvärr saknas strukturer och modeller för dialog mellan det offentliga och civilsamhällets organisationer. Många av de samråd som myndigheter och kommuner är skyldiga att genomföra, enligt lagen om nationella minoriteter uppfyller bara delvis detta behov.

Som utredningen konstaterar är de regionala skillnaderna stora. I Region Norrbotten och Västerbotten används en del av avlagen inom modellen till att utveckla strategier och verksamhet riktade till de nationella minoriteterna. Annars är det, som utredningen visar, mycket tunnsått med satsningar på de nationella minoriteterna, om man undantar samemuseet i Lycksele och Värmlands museum, som driver finnskogscentret i Lekvattnet.

Delegationen instämmer i utredningen konstaterade att det idag saknas en bild av hur stor del av modellens anslag som går till de nationella minoriteterna och delegationen anser därför att Myndigheten för kulturanalys skyndsamt bör få i uppdrag att kartlägga kulturutbudet för de nationella minoriteter och att resultatet av denna kartläggning tas in i den fortsatta beredningen.

9 Nya samverkansformer

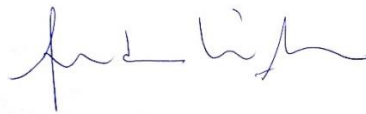
Delegationen ser positivt på utredningens förslag till en ny lag när de gäller samverkan mellan stat, regioner och kommuner. Delegationen vill påminna om de lagstiftning som ålägger myndigheter i Sverige att samverka med de nationella minoriteterna i frågor som berör dem och vid fördelning av ekonomiska medel. Delegationen anser att Statens kulturråd har lämplig kompetens när det gäller att utveckla dialogen på kulturområdet.

I ett förslag som syftar till ökad decentralisering av fördelning av de offentliga anslagen är det nödvändigt att trygga kulturutbudet för grupper som inte har starka regionala aktörer. Annars riskerar modellen att leda till ett försämrat utbud och ännu mindre kontinuitet för de fem nationella minoriteterna.

Stockholm 20 mars 2024

Markus Marttila
Ordförande
Sverigefinländarnas delegation

Anders Eriksson
Ledamot av presidiet
Sverigefinländarnas delegation